

NGHỆ THUẬT THIẾT KẾ ĐỒ HỌA TRONG TRƯNG BÀY BẢO TÀNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

NGUYỄN HOÀNG HÙNG

Email: hoanghungmtcn@gmail.com

Trường Đại học Mĩ thuật Công nghiệp

GRAPHIC DESIGN IN MUSEUM DISPLAY IN VIETNAM

TÓM TẮT

ABSTRACT

Trưng bày là ngôn ngữ, phương tiện truyền thông và là cầu nối bảo tàng đến với công chúng. Xã hội càng phát triển thì trưng bày bảo tàng luôn phải thay đổi sáng tạo, phát triển theo cùng thời đại và phải nhìn nhận nghệ thuật trưng bày bảo tàng một cách mới mẻ hơn, toàn diện hơn phù hợp với tình hình phát triển của khoa học kỹ thuật và nhận thức của người xem. Nghệ thuật trưng bày bảo tàng phải là sự kết hợp chặt chẽ giữa nội dung khoa học, mĩ thuật, kiến trúc và kỹ thuật hiện đại. Một phương án trưng bày hiện đại nhất thiết phải bao gồm cả bốn yếu tố trên, những năm gần đây một số bảo tàng lớn của Việt Nam ngoài các yếu tố trên thì việc ứng dụng thiết kế đồ họa trong trưng bày được sử dụng rất nhiều và đem lại hiệu quả rất cao trong trưng bày và góp phần làm cho không gian bảo tàng mang một sức sống mới.

Từ khóa: Nghệ thuật, thiết kế, đồ họa, trưng bày, bảo tàng

Exhibition is the language, means of communication and a bridge connecting the museum to the public. The more society develops, the museum exhibition always has to change creatively, develop with the same era and must see the art of museum exhibition in a new and more comprehensive way in accordance with the development situation of the museum. scientific engineering and perceptions of the viewer. Museum display art must be a close combination between the content of modern science, art, architecture and technology. A modern display plan must include all four above elements. In recent years, in recent years, some major museums in Vietnam in addition to the above factors, the application of graphic design in the display is very popular. many and bring very high efficiency in display and contribute to making the museum space bring a new life.

Keywords: Art, design, graphic, display, museum

1. Mở đầu

Cùng với sự phát triển của nền kinh tế - xã hội và các nhu cầu về văn hóa ở nước ta ngày càng tăng cao, vai trò của các thiết chế văn hóa và giáo dục trong đó có hoạt động của bảo tàng ngày càng được khẳng định trong đời sống xã hội. Với sự quan tâm của Đảng và Nhà nước đã giúp cho sự nghiệp bảo tàng ngày một phát triển nhanh, mạnh cả về chiều sâu và chiều rộng. Về cơ bản, các bảo tàng ở Việt Nam hiện nay đã và đang có những đóng góp không nhỏ vào sự nghiệp bảo vệ và phát huy các di sản văn hóa dân tộc góp phần quan trọng vào công tác giáo dục và phát huy truyền thống dân tộc.

Đến với trưng bày bảo tàng ngày nay, mỗi khách tham quan bao giờ cũng mang theo một khối lượng thông tin cá nhân đã trải nghiệm cùng những mong muốn rất riêng tư. Thế giới quan cá nhân là mảng lọc qua đó thông tin được chuyển hoá cho phù hợp với cấu trúc sẵn có trong từng con người. Mà thế giới quan là những quan điểm nhận thức về các hiện tượng và sự kiện trong tự nhiên và xã hội. Đó cũng là cách đánh giá suy xét giá trị thông tin theo ý mình. Do đó nêu thông tin, hình ảnh, màu sắc nói chung hay phần thiết kế đồ họa nói riêng trong trưng bày bảo tàng mà cung cấp cho người xem thực sự gần gũi, dễ nhớ, và dễ tiếp thu bằng cách trưng bày và hình thức trưng bày thẩm mỹ, hấp dẫn thì mới thực sự cuốn hút và lôi cuốn công chúng đến với bảo tàng.

Bảo tàng trở thành địa chỉ văn hoá không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người dân. Con người có 3 phương thức cơ bản để nhận thông tin là Đọc - Nghe - Nhìn, trong đó 80% thông tin thu nạp được là qua kênh thị giác (nhìn) vì vậy trưng bày bảo tàng có nội dung và hình thức thẩm mỹ cao, hấp dẫn tác động cùng lúc tới nhiều loại cảm giác khác nhau, làm cho tất cả các giác quan được vận hành đồng bộ để cảm nhận thông tin, hình ảnh thì đó là một thành công lớn. Càng có nhiều giác quan được vận hành thì việc hình thành ký ức càng nhanh chóng và bền vững, các chủ đề trưng bày, hình thức trưng bày thẩm mỹ sẽ ăn sâu vào tâm trí người xem, tác dụng giáo dục sẽ có được hiệu quả mong muốn. Chính vì những yếu tố đó thì việc thiết kế đồ họa được sử dụng trong trưng bày bảo tàng ngày càng được các họa sĩ thiết kế, các cán bộ trưng bày bảo tàng áp dụng nhiều.

2. Thiết kế đồ họa một trong những thành tố quan trọng trong trưng bày bảo tàng

Thiết kế hệ thống đồ họa trong không gian nội thất trưng bày bảo tàng tạo thêm các giải pháp mỹ thuật cho trưng bày. Các mảng có thiết kế đồ họa qua sử lý kỹ thuật và nghệ thuật thị giác đã đóng góp một phần quan trọng trong nghệ thuật trưng bày bảo tàng hiện đại hiện nay.

Trên thế giới vấn đề thiết kế đồ họa trong bảo tàng, cụ thể là thiết kế infomation design là yếu tố đầu tiên trong khoa học tham quan bảo tàng (hệ thống chỉ dẫn đòi hỏi nghiên cứu hết sức khoa học). Để làm tăng sức hấp dẫn của không gian các nhà thiết kế nội thất còn đưa thêm các yếu tố đồ họa vào như: những mảng bố cục chữ, mảng màu, mảng hình ảnh minh họa... đan xen vào không gian tạo nên những hiệu ứng bất ngờ đối với khách tham quan. Ở nước ta những năm gần đây, nhờ có sự giao lưu hội nhập với quốc tế, nhờ có khoa học phát triển, việc thiết kế trưng bày trong bảo tàng đã có nhiều đổi thay nhưng trong việc đưa ngôn ngữ đồ họa vào khai thác triệt để hơn vẫn cần có sự thay đổi, nhằm phục vụ nghiên cứu nhất là tiêu chí “lấy con người làm gốc” và đáp ứng chức năng “giải trí của con người”.

Vậy với việc sử dụng yếu tố đồ họa trong nghệ thuật trưng bày bảo tàng nhằm các mục đích rất cụ thể và qua đó cũng thể hiện một đặc trưng rất riêng của nghệ thuật trưng bày bảo tàng.

Sử dụng thiết kế đồ họa trong nguyên tắc thiết kế thông tin giúp cho khách tham quan dễ xem, dễ hiểu thông qua ngôn ngữ thị giác. Sử dụng thiết kế đồ họa trong bảo tàng làm cho không gian trở nên hấp dẫn, sinh động thông qua màu sắc, chữ, ảnh minh họa. Ngoài ra còn làm tôn vinh hiện vật trong bảo tàng: hiện vật không đứng độc lập mà có rất nhiều yếu tố bên ngoài tác động vào, hiện vật sẽ được làm rõ hơn nhờ thiết kế thuyết minh đúng, đẹp.

Thiết kế đồ họa không chỉ dừng lại ở bản chữ thiết kế hay trình bày bảng trích trong trưng bày mà còn ở rất nhiều văn bản khác ví dụ như: tài liệu hỗ trợ khách tham quan, bảng biển chỉ dẫn... Những văn bản trong trưng bày là văn bản, sơ đồ, hình ảnh hỗ trợ cho trưng bày không phải là tác phẩm hay nhân chứng vật chất. Các bản chữ trực quan, thường ở hai chiều, trên cùng một bề mặt, bản chữ trực quan thể hiện các dấu hiệu kích thước khác nhau, người ta chú ý nội dung hơn hình thức của nó. Nhiều loại thông tin bằng văn bản có mặt trong không gian trưng bày, kích thước, sự xuất hiện và thay đổi tùy theo mục tiêu và tầm quan trọng của nó. Các văn bản trong trưng bày để người xem đọc và nhìn thấy. Vì vậy, ứng dụng cho thực hiện cần một loạt các kỹ năng trong lĩnh vực này như định dạng văn bản, định dạng thẩm mỹ và vị trí trong trưng bày. Xây dựng văn bản phải dễ đọc và phải cho người đọc học vấn trung bình có thể đọc được.

Hiện nay trên thị trường Việt Nam với chất liệu để thể hiện thiết kế đồ họa trong bảo tàng rất đa dạng ví dụ như trên tấm gỗ, nhựa PVC, các tông, đá, kim loại, bức tường, trên cửa sổ, trên kính, trên kim loại, trên các vật liệu dệt, trong chiếu ánh sáng... Thông thường nếu 1 văn bản được trưng bày mà không có

ARTS

hình ảnh đính kèm cũng có mặt hạn chế nhất định, bởi nó sẽ khó làm cho khách tham quan ghi nhớ. Mặt khác, ít nhiều thiếu sự thu hút. Vì thế sức mạnh của thu hút được đính kèm hình ảnh, ví như một bức ảnh được đính kèm trong đoạn văn cũng là một lời mời gọi. Ngoài ra việc lựa chọn kiểu chữ cũng rất quan trọng, với ấn phẩm Thiết kế trưng bày di sản lý thuyết và thực hành của tác giả Nguyễn Thịnh xuất bản năm 2012, có đề cập tới một kinh nghiệm rất quý về thiết kế đồ trong trưng bày bảo tàng.

Trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay có rất nhiều bảo tàng quốc gia đã sử dụng thiết kế đồ họa trong trưng bày bảo tàng một cách rất thành công như một số bảo tàng sau:

Bảo tàng Tự nhiên: với việc sử dụng hình thức nghệ thuật mô phỏng, và các yếu tố đồ họa được sử dụng khá nhiều trong không gian trưng bày, người họa sĩ thiết kế đã sử dụng yếu tố đồ họa trong việc thiết kế hệ thống chỉ dẫn, hệ thống hình ảnh tài liệu phụ trợ như tranh, ảnh, không gian miêu tả tự nhiên, chú thích các hiện vật... để phụ trợ cho hiện vật chính và tăng tính thẩm mỹ cho không gian trưng bày. Các hình ảnh thiên nhiên tự nhiên được sử dụng một cách triệt để, minh họa kèm theo từng các chủng loại giống loài, và có chú thích rõ ràng của các hiện vật... Đây là hình thức nghệ thuật trưng bày mới và được sử dụng rất nhiều trong các bảo tàng hiện đại hiện nay tại Việt Nam, đặc biệt sử dụng nhiều vào các trưng bày chuyên đề trong thời gian ngắn, xem hình (H.1).

Hình 1: Bảo tàng Tự nhiên - Sử dụng yếu tố đồ họa trong trưng bày

Bảo tàng Lịch sử Quân sự Việt Nam: Thiết kế đồ họa khi kết hợp với các yếu tố đại, vách trưng bày góp phần làm cho bảo tàng không bị khô cứng bởi bản chất là truyền tải thông điệp từ lịch sử. Với thiết kế đồ họa mang màu sắc tươi mới, như các bức kính đồ đặt sau tương các bức tượng của những anh hùng dân tộc như Trần Hưng Đạo, Lý Thường Kiệt... ẩn mờ trên những bức vách kính ấy là hình ảnh vị vua phi ngựa oai phong dẫn theo hàng vạn binh lính đánh trả quân thù. Đó là hình ảnh biểu tượng cho một ý chí bất khuất, vừa là lòng biết ơn đối với những người đã ngã xuống vì sự bình yên cho dân tộc; toàn bộ phòng chuyên đề này được bao phủ bởi một màu vàng đồng, tạo sự trang trọng của một thời kì phong kiến oai hùng, xem hình (H.2). Nhìn chung thiết kế đồ họa được sử dụng một cách rất có hiệu quả trong trưng bày tại bảo tàng này.

Hình 2: Sử dụng thiết kế đồ họa trong không gian Lịch sử Quân sự Việt Nam từ thời Hùng Vương – An Dương Vương đến trước năm 1930 - Tòa S2

Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam: Đây là một bảo tàng rất tiêu biểu và sử dụng thiết kế đồ họa rất có hiệu quả, ngay ở tầng 1 phần giới thiệu chung thiết kế đồ họa được sử dụng để giới thiệu về chân dung người của 54 dân tộc và hình ảnh bản đồ phân bố 54 dân tộc... Bên cạnh đó những thiết kế chú thích của các pano giới thiệu đặc trưng về các dân tộc đều được thiết kế với màu sắc và bố cục rất đẹp và rõ ràng, phù hợp với các mảng trưng bày và tôn vinh làm rõ được hiện vật trưng bày, xem hình (H.3).

Thành công nhất của không gian trưng bày tại tòa nhà Cánh Diều, đó là tác giả đã sử dụng thiết kế đồ họa kết hợp với cách sử dụng màu sắc gắn liền với các nguyên lý về thị giác, tâm sinh lý, văn hóa khu vực

ARTS

của các chủ thể trưng bày cũng như công chúng tham quan tạo được sự hài hòa cho không gian trưng bày. Việc sử dụng các màu sắc trên thể hiện sự ảnh hưởng của tính dân tộc đối với thẩm mỹ với cách sử dụng màu sắc trong trưng bày. Màu sắc chủ đạo chính là đại diện giúp công chúng nhận diện cho mỗi không gian trưng bày dễ dàng, nhanh chóng. Thông qua màu sắc, phong cách đồ họa hiện đại, khôe khoản trưng bày đã thể hiện được sự đa dạng quan niệm về văn hóa của các hiện vật, quốc gia trên thế giới, đó cũng chính là thông điệp của trưng bày này, xem hình (H.4).

Hình 3: Thiết kế đồ họa giới thiệu chung hình ảnh người của 54 dân tộc và thông tin chú thích từng dân tộc
- Tòa nhà Trống Đồng Tầng 1
- Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam

Hình 4: Thiết kế đồ họa trong không gian trưng bày Một thoáng châu Á
- Tòa nhà Cảnh Điều Tầng 2
- Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam

3. Kết luận

Trong hoạt động của bảo tàng không thể không có trưng bày bởi trưng bày là sức sống, là bộ mặt của bảo tàng. Trưng bày là ngôn ngữ, phương tiện truyền thông và là cầu nối bảo tàng đến với công chúng. Xã hội càng phát triển thì trưng bày bảo tàng luôn phải thay đổi sáng tạo, phát triển theo cùng thời đại và

phải nhìn nhận nghệ thuật trưng bày bảo tàng một cách mới mẻ hơn, toàn diện hơn phù hợp với tình hình phát triển của khoa học kỹ thuật và nhận thức của người xem. Nghệ thuật trưng bày bảo tàng phải là sự kết hợp chặt chẽ giữa nội dung khoa học, mỹ thuật, kiến trúc và kỹ thuật hiện đại. Một phương án trưng bày hiện đại nhất thiết phải bao gồm cả bốn yếu tố trên. Những năm gần đây một số bảo tàng lớn của Việt Nam ngoài các yếu tố trên thì việc ứng dụng thiết kế đồ họa trong trưng bày được sử dụng rất nhiều và đem lại hiệu quả rất cao trong trưng bày và góp phần làm cho không gian bảo tàng mang một sức sống mới.